

**INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR,
IDÉHISTORIA OCH RELIGION**

Traditioner och gränsdragning

Två perspektiv på filosofi i Sverige under senare hälften av 1900-talet

Viktor Ahnfelt

Magisterexamensarbete: 15 hp
Kurs: IL2501, Idé- och lärdoms historia
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: Vt/2018
Handledare: Mats Andren

Abstract

The purpose of this thesis is to study the philosophical developments in Swedish philosophy during the latter half of the twentieth century as a tension between what can be called an analytical and a continental philosophy. To do this I analyze the works of two prominent professors of philosophy. One is Anders Wedberg and his works in the history of philosophy which is widely regarded and here read as a work of analytic philosophy. His work is compared and contrasted to Hans Ruin's doctoral dissertation on the term of historicity in the works of the philosopher Martin Heidegger which is regarded as a work clearly placed in the continental tradition. The main questions which are studied are: When and why did the split between analytical and continental philosophy occur? Which are the most significant differences between the traditions? How does Ruin and Wedberg point out the distinction between analytic and continental philosophy in their philosophical works? To do this I used the work of the science historian/theorist Thomas F. Gieryn and his notions of "Boundary-work" and credibility in science. By doing this it is shown how philosophers such as Ruin and Wedberg through their works defines and talks about the tasks and goals of philosophy from within their respective traditions.

Keywords: Hans Ruin, Anders Wedberg, analytical philosophy, continental philosophy, Swedish philosophy, history of philosophy, Boundary-work, credibility, historicity, philosophy of logic.

Innehåll

Inledning.....	1
Syfte och problemformulering	3
Metod och teori.....	4
Källmaterial och avgränsningar	7
Tidigare forskning.....	8
Bakgrund och utgångspunkter	12
Analysens disposition	15
Analys	16
Anders Wedberg – Filosofin genom en analytisk lins	16
Två olika sätt att behandla filosofihistoria	23
Traditioner i strid och synen på den andre	26
Att stå på jättars axlar	29
Filosofins gränser.....	33
Slutsatser och resultat.....	35
Litteratur- och källförteckning.....	38

Inledning

Filosofin är ett ämne med en lång och komplex historia. Den har under århundradena många gånger gett upphov till intellektuella konflikter mellan tänkare och hjälpt till att forma filosofins fortsatta utveckling.

En av de senare och mer betydelsefulla av dessa strider är den som handlar om distinktionen mellan den kontinentala och den analytiska traditionen inom filosofin.¹

I den analytiska filosofin som i huvudsak uppkom i Tyskland, England och Österrike vid nittonhundratalets början, stod gestalter som Bertrand Russell (1872-1970), Gottlob Frege (1848-1925) och Ludwig Wittgenstein (1889-1951) i förgrunden.² Filosofin skulle enligt dessa tänkare endast hjälpa till att klargöra de empiriska naturvetenskapernas och matematikens begrepp och i de tidiga formuleringarna faller tankar om ting, etik och moral i skymundan i deras filosofiska arbeten.

Den kontinentala filosofin som i sin tur i huvudsak uppkom i delar av Tyskland och i stort sett hela Frankrike med exempelvis fenomenologiskt inspirerade filosofer som Martin Heidegger³ (1889-1976) och Edmund Husserl⁴ (1859-1938) liksom existentialister som Jean-Paul Sartre⁵ (1905-1980) och Simone de Beauvoir (1908-1986).⁶ Det är istället för att vara människans högsta uppgift att försöka förstå och förklara världen som i den analytiska filosofin, människans plats eller för att parafrasera Heidegger ”varat i världen” som är det huvudsakliga studieobjektet inom denna inriktning.⁷

Denna uppdelning har vi även känt av i Sverige under nittonhundratalet då filosofin profilerat sig i mångt och mycket som en disciplin som vill tala om begreppshantering. Filosofin skall ses som en vetenskap vilket filosofer som propagerat den analytiska andan fört fram som argument för sin sak.⁸ Under nittonhundratalets senare decennier kom en reaktion mot denna tolkning av filosofin och fenomenologiska och kontinentala strömningar började på vissa håll ses som någonting som också bör studeras och tänkas inom filosofin i Sverige.⁹

¹ James Chase and Jack Reynolds. *Analytic versus continental: Arguments on the methods and value of philosophy*. Durham: Acumen, 2011, s.1.

² Chase and Reynolds, s.17.

³ David West. *Continental philosophy: An introduction*. 2 uppl. Cambridge: Polity Press, 2016, s.105.

⁴ West, s.95.

⁵ West, s.155.

⁶ West, s.168f.

⁷ Martin Heidegger. *Vara och tid*: Jim Jakobsson (Övers.). Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB, 2016, s.71.

⁸ Svante Nordin. *Från Hägerström till Hedenius: Den moderna svenska filosofin*. Bodafors: Bokförlaget Doxa AB, 1984, s.7.

⁹ Carl-Göran Heidegren. *Positivismstrider*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB, 2016, s.188.

Syftet med denna uppsats är att studera denna ovan beskrivna svenska kontext och stridighet. Detta skall göras genom att studera för den analytiska sidan filosofiprofessorn Anders Wedbergs (1913-1978) verk. I huvudsak hans filosofihistoria i tre band, samt även hans förord och översättningar av den analytiska filosofen Ludwig Wittgensteins verk.¹⁰ För den kontinentala sidan kommer jag att studera filosofiprofessorn Hans Ruins¹¹ (f.1961) avhandling om begreppet ”historicitet”¹² i filosofen Martin Heideggers verk. Avhandlingen har titeln *Enigmatic Origins: Tracing the Theme of Historicity through Heidegger’s works* som Ruin disputerade med 1994 vid Stockholms universitet.¹³ Genom att studera hur dessa båda genom sina skrifter förhåller sig till filosofin som ämne, hoppas jag kunna teckna en bild över stridigheter i den svenska filosofins moderna historia.

För att förtydliga konflikten och visa på hur de båda sidorna positionerar sig inom olika akademiska discipliner, kommer jag studera Wedbergs och Ruins texter mot bakgrund av två andra böcker. Dessa är Svante Nordins *Från Hägerström till Hedenius* och Carl-Göran Heidegrens *Positivismstrider* vilka bådar målar en bild av stridigheter inom den nordiska universitetsfilosofin under främst 50- och 60-talen.

För att utföra denna undersökning kommer jag att använda mig av den amerikanska vetenskapsteoretikern Tomas F. Gieryns begrepp ”Boundary-work” (gränsdragningsarbete) för att studera hur ett ämne som filosofi kan ha utvecklats till två så specifika inriktningar i Sverige.¹⁴ Det handlar helt enkelt om att teckna en idéhistorisk bild över hur filosofin har förändrats i Sverige under nittonhundratalet och fram till våra dagar.

De slutsatser jag kommer fram till i uppsatsen är att Wedberg och Ruin genom sina filosofiska arbeten dragit upp gränser för filosofin i Sverige.

¹⁰ Ludwig Wittgenstein. *Tractatus Logico Philosophicus*: Anders Wedberg (Övers.). Stockholm: Thales, 2005.

¹¹ Den Hans Ruin som uppsatsen behandlar är Hans Ruin den yngre. Hans Ruin den äldre (1891-1980) var också en svensk filosof, verksam inom det som uppsatsen benämner som kontinental filosofi. Han kommer inte nämnas mer då debatten mellan analytisk och kontinental filosofi ännu inte hade fått fäste på svensk mark och han var inte en utav de centrala gestalterna i denna debatt. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/hans-ruin> (hämtad 2018-05-09)

¹² Ruin använder den engelska termen ”historicity” som jag genomgående i uppsatsen benämner med termen ”historicitet”. Detta är den vedertagna svenska översättningen av begreppet i Heideggers *Vara och Tid*. Se exempelvis Heidegger, s.35.

¹³ Hans Ruin. *Enigmatic origins: Tracing the theme of historicity through Heidegger’s work*. Stockholm: Stockholms universitet, 2018. Hädanefter *Enigmatic Origins*.

¹⁴ Thomas F. Gieryn. *Cultural Boundaries of science: Credibility on the line*. Chicago: The University of Chicago, 1999.

Syfte och problemformulering

Uppdelningen mellan den kontinentala och den analytiska filosofin har präglat nittonhundratalets filosofihistoria på ett tydligt och talande vis. Vi kan se hur olika filosofer, filosofihistoriker och idéhistoriker sällar sig till och beskriver de olika inriktningarna utifrån sina egna specifika intresseområden och preferenser. Syftet med denna uppsats är att studera hur traditionerna har diskuterats i Sverige genom i huvudsak Ruins och Wedbergs arbeten. För att uppnå syftet kommer följande frågeställningar att behandlas.

1. När och varför skedde uppdelningen mellan kontinental och analytisk filosofi?
2. Vilka är de väsentligaste skillnaderna mellan traditionerna?
3. På vilket sätt markerar Ruin och Wedberg gränsdragningen mellan kontinental och analytisk filosofi i sina arbeten?

Metod och teori

För att studera uppdelningen i och distinktionen mellan kontinental och analytisk filosofi kommer jag i denna uppsats att använda mig av begrepp hämtade från den amerikanske vetenskapsteoretikern Thomas F. Gieryn. Han har i sin *The Cultural Boundaries of Science* från mitten av 90-talet velat beskriva och komplicera hur vetenskaplig utveckling går till och hur vetenskapliga debatter förs.¹⁵ Frågor om saker som tolkningsföreträde, metodik och liknande blir inte för Gieryn till rent vetenskapliga problem med hänsyn till någon form av specifik, metodologisk handlingsplan för ett visst syfte eller ett verktyg som är rätt för att lösa en viss typ av problem. Istället lyfts vetenskapsmännens förhållande till det omgivande samhället och deras intellektuella och kulturella kontext in för att förklara stridigheter med avseende på tolkningsföreträde.¹⁶

Det handlar helt enkelt om varför det inom vetenskaperna kan finnas många olika teorier om varför världen ser ut som den gör eller varför samhället är beskaffat på ett visst sätt. Detta beror på att de människor som skall tolka och skall uttala sig om detta, förenklat sett, lever och verkar i en viss kontext och att det finns en tydlig gränsdragning mellan olika discipliner.¹⁷ Det är här som Gieryns begrepp *Boundary-work*¹⁸ blir viktigt för att försöka förstå den filosofiska uppdelning som Ruin och Wedberg är en del av. Gränsdragningsarbetet innebär att representanter för en viss vetenskaplig teori fokuserar på vissa begrepp, metoder eller på ett specifikt studiematerial.¹⁹ Kemisten kommer att studera ett visst grundämne på ett annat sätt än fysikern därför att han är intresserad av andra saker än fysikern. Denna nästan paradigmatiska skillnad kan finnas även hos föreläsare för en viss filosofisk inriktning. Då ställs istället frågor om vilka texter eller vilka tänkare betraktas som betraktas som kanon inom traditionen? Eller hur människan, yttervärlden, vetenskapen etcetera betraktas av filosofen? Om en filosof anser att en tidigare tänkare är mer central för hans arbete än någon annan som sysslar med liknande frågor, men inte är en tydlig anhängare av filosofens egen tradition, är detta ett tydligt tecken på att ett gränsdragningsarbete eller en precisering av filosofin är viktig för den enskilda filosofen.²⁰ Gieryns teori blir alltså viktig för denna uppsats eftersom den hjälper till att beskriva skillnader i angreppssätt på filosofiska problem och hjälper oss att besvara frågor så som: Vilka är de centrala skillnaderna mellan Wedbergs och Ruins syn på analytisk filosofi respektive kontinental filosofi? Vilka är skillnaderna i deras angreppssätt på specifika

¹⁵ Gieryn, s.xi.

¹⁶ Gieryn, s.x.

¹⁷ Gieryn, s.xii.

¹⁸ Jag översätter termen med gränsdragningsarbete Gieryn, s.4f.

¹⁹ Gieryn, s.4f.

²⁰ Gieryn, s.4f.

filosofiska problem? På grund av att man kan ställa dessa frågor till Ruins och Wedbergs filosofiska arbeten blir det tydligt att jag här på ett relativt oproblematiskt sätt kan välja att betrakta filosofin som en vetenskaplig aktivitet i Gieryns mening.²¹ Alltså som en verksamhet som vid olika tillfällen är intresserad av att studera vissa specifika interdisciplinära gränsdragningar.

Det mest centrala och teoretiskt bärande begreppet i *The Cultural Boundaries of Science* är ”credibility”²² för en vetenskap som sådan eller för en vetenskaplig teori.²³ Trovärdigheten är alltså det med vilket en teori gör anspråk på att vara antingen mer sann eller mer lämpad för en specifik uppgift än en annan.²⁴ Begreppet är centralt i uppsatsen då denna till stor del handlar om att visa på de gränser i filosofin som Wedbergs respektive Ruins arbeten hjälper till att dra på den filosofiska kartan. Vi kommer se att åberopande av trovärdighet är mycket centralt för bägge professorerna.

I uppsatsen kommer jag att använda mig av Gieryns teori, som är avpassad för att användas till vetenskapsteoretiska ändamål, därför att det är termerna vetenskaplig (analytisk) kontra kontinental filosofi som skall studeras. Traditionerna blir på grund av detta relativt välavgränsade fält som båda åberopar sina specifika filosofiska auktoriteter, specifika metoder, specifika källtexter, samt tankar kring vad filosofin kan och bör åstadkomma.²⁵ Att fördjupa vår egen förståelse av människans plats i världen är det centrala enligt den kontinentala filosofin.²⁶ Den analytiska filosofin vill förtydliga de vetenskapliga och filosofiska fackbegreppen så att resultat förenklas och förbättras.²⁷

Det är främst på grund av ovanstående som Gieryns teori har valts för uppsatsen. De centrala begreppen ”gränser”, ”gränsdragningsarbete” och ”trovärdighet” hjälper oss att kontrastera Wedberg och Ruin mot varandra. De får stå som representanter för specifika filosofiska tankeinriktningar som har egna krav på vilka problem som är filosofiskt meningsfulla att lösa.

En liknelse som Gieryn använder sig av och som jag lutar mig mot i min analys, är att de debatter som förs om vetenskapens trovärdighet påminner om att rita en karta över och dra upp nya gränser för geografiska områden.²⁸ Detta begrepp hjälper mig att förtydliga och fixera vissa filosofiska begrepp i en analytisk eller kontinental kontext.

²¹ Gieryn, s.1.

²² Jag översätter detta begrepp med trovärdighet.

²³ Gieryn, s.20.

²⁴ Gieryn, s.21.

²⁵ Gieryn, s.23.

²⁶ West, s.15.

²⁷ Jonas Schiött. *Anders Wedberg och filosofihistorien: Den svenska 1900-talsfilosofins förändring*. Göteborg: Göteborgs universitet, 2000, s.1.

²⁸ Gieryn, s.vii.

Jag kommer, i syfte att försöka belysa uppdelningen mellan kontinental och analytisk filosofi på svensk mark, att läsa Ruins och Wedbergs texter som programmatiska verk inom en tradition eller som inlägg i en debatt. På så sätt kommer distinktionen mellan kontinental och analytisk filosofi kunna belysas på ett givande vis.

Varför är vissa frågor centrala för den ena inriktningen men inte för den andra? Det blir mer om Gieryns specifika begrepp och min användning av dem i analysen.

Källmaterial och avgränsningar

Även om jag i andra delar av denna uppsats varit inne på hur avgränsningar och hur urval av material har gått till, så kan det vara bra att specificera vilket material som skall studeras närmare.

Vad gäller den analytiska filosofin kommer jag i huvudsak att studera det sista bandet i Anders Wedbergs *Filosofins Historia: Från Bolzano till Wittgenstein* från 1966, då detta är det som närmast berör vår egen tid.

Vad gäller den kontinentala sidan så är det Hans Ruins avhandling *Enigmatic Origins* som står i fokus. Vad Ruin behandlar i sin avhandling är Martin Heidegger som filosof och hur han själv förhåller sig till Heideggers sätt att skriva filosofi. Vad gäller Wedberg kommer jag att studera hans förord till sin översättning av Wittgensteins *Tractatus logico-philosophicus*. Denna ger dels en tydlig bild av Wedbergs förhållande till Wittgenstein som filosof och dels är den intressant ur idéhistorisk synvinkel, då den under mer än femtio års tid tjänat som introduktion till ett av Wittgensteins viktigaste verk för svenska läsare. Även om Wedberg också översatte Wittgensteins postumt utgivna *Filosofiska undersökningar* kommer jag här endast ta *Tractatus* i beaktande, dels därför att det är det mest analytiska av Wittgensteins båda huvudverk och dels därför att det också verkar vara det av de båda verken som Wedberg anser vara viktigast.

Jag kommer att studera både Ruins och Wedbergs verk så som de ursprungligen utgivits. Wedbergs filosofihistoria är på svenska, Ruins avhandling är på engelska. Wittgensteins och Heideggers filosofiska verk kommer att studeras i svensk översättning och vad gäller Wittgenstein är det den tidigare utgivningen i Wedbergs översättning som kommer att refereras till, när så är befogat.

Tidigare forskning

Den svenska nittonhundratalsfilosofins utveckling har ur idéhistorisk synvinkel tidigare behandlats av bland andra idéhistorikern Svante Nordin. För att förtydliga uppsatsens relevans lutar jag mig på Nordins bok *Från Hägerström till Hedenius: Den moderna svenska filosofin* från 1983.

Vi kan redan av bokens utgivningsår för nu mer än trettio år sedan konstatera att filosofin utvecklats i Sverige sedan dess och att kommentarerna till tidigare svensk filosofi har blivit fler. Nordin fokuserar i boken på arvet från tidigare svensk filosofi, främst Uppsala-traditionen med Axel Hägerström (1868-1939) och flera andra gestalter i slutet av artonhundratalet.²⁹ Hägerström kan sammanfattas som en ”nykantian” som tar fasta på idealistiska och transcendentala begrepp i Immanuel Kants (1724-1804) mening.³⁰ En annan viktig gestalt för den fortsatta svenska utvecklingen i allmänhet och för Wedberg och hans samtida i synnerhet är Adolf Phalén (1884-1931).³¹ Phaléns filosofi följer Friedrich Hegel (1770-1831) snarare än Kant vilket gör att han blir något mer empirisk och materialistisk.³² Någonting som Phalén förespråkar som ligger i linje med den senare analytiska filosofin är den tonvikt han lägger vid begreppsanalys och empiri.³³ Det verkar tydligt att Anders Wedberg inspirerats av både den äldre svenska filosofin och den analytiska riktningen då hans doktorsavhandling från 1937 har titeln *Den logiska strukturen hos Boströms filosofi: En studie i klassisk metafysik*. Av titeln att döma är avhandlingen således en syntes av dessa båda traditioner. Nordin skriver också om hur den svenska filosofin utvecklats dels ifrån detta svenska håll, men också genom influenser från den i England och delar av Österrike och Tyskland, förhärskande analytiska filosofin.³⁴

De huvudsakliga gestalterna för hans framställning över mitten av nittonhundratalet, låt oss säga från krigsslutet fram till någon gång runt 1970, är de tre Uppsala-filosoferna Ingmar Hedenius (1908-1982), Konrad Marc-Wogau (1902-1991) och Anders Wedberg.³⁵ Nordin tar mestadels fasta på deras koppling till logik, matematik och annan analytisk filosofi men studerar den genom den svenska Uppsalalinsen. Vad gäller Wedberg själv är det framförallt hans filosofihistoria som jag syftar till att studera närmare. Nordin nämner denna endast i förbigående som ett exempel på en

²⁹ Nordin, s.25.

³⁰ Nordin, s.28.

³¹ Anders Wedberg. *Den logiska strukturen hos Boströms filosofi: En studie i klassisk metafysik*. Uppsala: Almqvist & Wiksells boktryckeri AB, 1937, förord.

³² Nordin, s.58f.

³³ Wedberg, *Den logiska strukturen hos Boströms filosofi*, förord. Se även Nordin, s.58.

³⁴ Nordin, s.141.

³⁵ Nordin, s.173-187.

filosofihistoria som syftar till att förklara nästan all tidigare filosofi från den då moderna och dominerande analytiska synvinkeln.³⁶

En annan studie som är relevant för uppsatsens sammanhang är idéhistorikern Jonas Schiöotts avhandling från år 2000 vid Göteborgs universitet. Den har titeln: *Anders Wedberg och filosofihistorien: Den svenska 1900-talsfilosofins förändring*. Schiött tar fasta på Wedberg som analytisk filosof och beskriver hur denne genom sina texter argumenterar för ett analytiskt och vetenskapligt tillvägagångssätt när det gäller att bedriva filosofisk verksamhet i allmänhet och att bedriva filosofihistoriska studier i synnerhet.³⁷ Schiött tar fasta på den vikt som Wedberg lägger vid begreppsanalys, logisk stringens och filosofisk klarhet snarare än sätter in de beskrivna filosoferna i sitt sammanhang.³⁸ Detta är något jag till viss del kommer att följa, även om jämförelsen med den kontinentala traditionen och Ruin syftar till att ge en bredare bild av filosofins senare utveckling i Sverige. Schiött är naturligtvis till hjälp vad gäller att fixera Wedberg såsom analytisk filosof.³⁹

Någonting som varken Nordin eller Schiött i sina texter tar fasta på är att den analytiska filosofin redan under Wedbergs tid kom under skarp kritik från annat filosofiskt håll. Denna med Wedberg mer samtida kritik har beskrivits av exempelvis sociologen Carl-Göran Heidegren. I sin bok *Positivismstrider* beskriver han att den allt mer positivistiska och analytiska traditionen som Wedberg och andra stod för under 60- och 70-talen, kom under skarp kritik för att de gav en alltför ensidig bild av vad olika vetenskapliga och akademiska discipliner kan och bör åstadkomma.⁴⁰ Boken innehåller även avsnitt om positivismstrider i Västtyskland och Norge men det är den svenska som får ta mest plats eftersom Heidegren menar att just denna inte studerats alltför utförligt tidigare.⁴¹ Det är, som vi kommer se av analysen, ur denna mer kritiska och öppna hållning som Ruin kommer att skriva *Enigmatic Origins*. I detta verk är det Heidegger i synnerhet och fenomenologi, hermeneutik och kontinental filosofi i allmänhet som lyfts fram som en central aspekt av filosofiämnet,⁴² vilket vidgar den bild av precisering och specialisering som Wedberg och hans samtida står för.⁴³

Mitt eget bidrag till denna forskning blir i huvudsak tvådelat. För det första att studera Wedbergs filosofihistoria med avseende på de analytiska tendenserna för att härigenom förtydliga hans

³⁶ Nordin, s.184f.

³⁷ Schiött, s.2.

³⁸ Schiött, s.4f.

³⁹ Schiött, s.8f.

⁴⁰ Heidegren, s.96.

⁴¹ Heidegren, s.7.

⁴² Ruin, förord s.viii.

⁴³ Wedberg, *Filosofins historia*, s.46.

position. För det andra vill jag så här trettiofem år senare lyfta in Ruins avhandling som ett exempel på de förändringar som striderna genomgått. Min egen historiska utgångspunkt skiljer sig markant från Nordins. Det är tydligt att han beskriver stridigheter inom i mångt och mycket en och samma tradition.⁴⁴ Genom att studera hur förespråkare för traditionerna talat om filosofin och dess uppgift hoppas jag att bilden av svensk filosofi under nittonhundratalets senare hälft nyanseras. Det finns inga tidigare studier som jämfört Ruins och Wedbergs syn på filosofiämnet i Sverige. Även om jag inte explicit studerar vad som händer mellan 1966, då det sista bandet i Wedbergs filosofihistoria publiceras, och 1994, då Ruin lägger fram sin avhandling, kommer en jämförelse av texterna förhoppningsvis att visa på en förändring av synen på filosofiämnet i Sverige. Förutom viss tillämpning vad gäller definitioner kommer tidigare internationella arbeten som behandlar uppdelningen mellan analytisk och kontinental filosofi inte behandlas närmare, då detta inte går i linje med uppsatsens syfte vilket är att studera specifikt de svenska förhållandena inom filosofiämnet.

Två för uppsatsen viktiga internationella arbeten är dock David Wests bok *Continental philosophy: An introduction* samt *Analytic versus Continental: Arguments on the methods and value of philosophy* av Jack Reynolds och James Chase. Wests bok beskriver den kontinentala filosofin inledningsvis i termer av en motsättning till den analytiska filosofin.⁴⁵ Chase and Reynolds bok är ett tydligt exempel på ett samtida internationellt arbete som går igenom likheter och skillnader mellan analytisk och kontinental filosofi.⁴⁶ I denna bok lägger författarna stort fokus på att det är olika teoretiska och metodologiska utgångspunkter som är viktiga för uppdelningen.⁴⁷ Det är som kommer att märkas längre fram i uppsatsen en aspekt jag själv tagit till mig i arbetet med Ruins och Wedbergs texter. Dessa böcker tar naturligtvis ett mycket bredare grepp än för det mer precisa axplock som jag i uppsatsen studerar. Jag vill genom två representanter som Ruin och Wedberg mer specifikt studera uppdelningen i en svensk kontext.

Jag kommer som bakgrund till denna undersökning att stödja mig på Carl Göran Heidegrens bok *Positivismstrider*. Utifrån detta mer samtida bidrag till den europeiska filosofi- och vetenskapshistorien står det klart att den analytiska filosofin både under sina glansdagar men även

⁴⁴ Nordin, s.147.

⁴⁵ West, s.4.

⁴⁶ Chase and Reynolds, s.5.

⁴⁷ Chase and Reynolds, s.6.

senare kommit under skarp kritik.⁴⁸ Jag skall nu övergå till att beskriva bakgrunden till min egen analys.

⁴⁸ Heidegren, s.18.

Bakgrund och utgångspunkter

Efter att ha beskrivit den tidigare forskningen och Nordins syn på filosofin i Sverige under 40-50- och 60-talen, är det på sin plats att lägga grunden för den fortsatta undersökningen. Jag kommer att beskriva förutsättningarna för denna uppsats samt att ge en definition av den kontinentala och den analytiska filosofin ur idéhistorisk synvinkel, så att vi vet vad vi talar om när vi använder begreppen analytisk och kontinental filosofi. När det gäller uppdelningen följer jag här definitionsmässigt David Wests bok *Continental Philosophy: An Introduction*. I boken menar West att det filosofiska arvet efter Immanuel Kant som med sin kritiska filosofi delar in filosofin i en teoretisk och en epistemologisk del samt en praktisk, etisk sida. Det är med denna Kantianska indelning av filosofin som West menar att vi kan börja tala om en kontinental respektive analytisk tradition inom filosofin.⁴⁹

West hävdar att splittringen beror på att många filosofer direkt efter Kant, såsom Georg Wilhelm Friedrich Hegel och liknande gestalter, inte tas upp eller nämns alls inom den skolbildning som vi senare kommer att kalla analytisk filosofi, medan de är viktigare ur den kontinentala synvinkeln som behandlar dessa filosofer som föregångare och auktoriteter.⁵⁰ Följer vi splittringen fram till 1800-talets slut och 1900-talets början så finner vi att många rena vetenskapsmän och matematiker, som exempelvis Gottlob Frege, börjat intressera sig för de filosofiska implikationerna av sina mer vetenskapliga studier.⁵¹ Världen och problemen skall kunna beskrivas deskriptivt enligt dessa tänkare, och även de senare Cambridgefilosoferna Bertrand Russell och Ludwig Wittgenstein följer detta program.⁵² Edmund Husserl och Martin Heidegger och andra kontinentala filosofer följer istället Hegels anda och försöker ge människan en tydligare plats i sina filosofiska verk.⁵³

För att definiera den analytiska filosofin som här skall behandlas kommer jag att använda Heidegrens bok som vid ett flertal tillfällen beskriver en position som han kallar för positivism, men som på många sätt skulle kunna bytas ut mot den analytiska hållning till vilken Wedberg och hans samtida förhåller sig.⁵⁴ Positivism hänvisar till empiri och tydliga vetenskapliga förklaringsmodeller och onödiga metafysiska förklaringar förkastas.⁵⁵ Vetenskapen och analys av språk och satser skall vara det som filosofin skall syssla med. Logik studeras grundläggande inom den analytiska filosofin; Hur fungerar den? Varför fungerar den? Vad kan den användas till? Detta är frågor som är

⁴⁹ West, s.3f.

⁵⁰ West, s.4.

⁵¹ Chase and Reynolds, s.6.

⁵² Chase and Reynolds, s.17.

⁵³ Chase and Reynolds, s.101ff.

⁵⁴ Heidegren, s.15ff.

⁵⁵ Heidegren, s.15.

centrala vad gäller logikens filosofiska användning.⁵⁶ Den analytiska filosofin skall alltså om vi drar detta tankeexperiment till sin spets vara en hjälpdisciplin till de deskriptiva, förklarande natur- och samhällsvetenskaperna. Det är också denna syn som från Heidegren och andra kommer under skarp kritik, detta kommer att studeras närmare i analysen.

Intressanta saker som Heidegren gör i sin bok *Positivismstrider* till skillnad från den tidigare beskrivna situationen hos Nordin, är att han lägger fokus på en svensk samtida kritik under de filosofiska universitetsdebatterna under 50-, 60- och 70-talen. Detta innebär att han till skillnad från Nordin som tidigare nämnts, lägger betydligt större vikt på en tidig kritik av den analytiska filosofin. Heidegren leder senare in sin läsare till de svenska positivismstriderna genom att först beskriva liknande situationer i Norge och Västtyskland. Detta tycks han i huvudsak göra för att ge en bakgrund till och kontextualisera de svenska förhållanden som han beskriver. Det är också dessa svenska förhållanden som man som läsare får intrycket av att han helst vill beskriva.

För att idéhistoriskt kontextualisera Wedberg och Ruin som professorer i filosofi skall nämnas att Wedberg var den förste professorn i teoretisk filosofi vid Stockholms universitet mellan 1949 och 1975.⁵⁷ Hans Ruin var med och grundade filosofiinstitutionen vid Södertörns högskola 1999 och har sedan dess innehaft en professur där.⁵⁸ Under Wedbergs tid som professor i Stockholm kan vi av de avhandlingar som lades fram under perioden se ett inflytande från den analytiska filosofin.⁵⁹ Vid Södertörns högskola kan vi notera att fokus istället läggs på den kontinentala filosofin i de avhandlingar som hittills har publicerats där.⁶⁰

För att definiera den kontinentala filosofi som här skall behandlas är det viktigt att klargöra några av de mest betydelsefulla strömningar som Heidegger filosofiskt anslöt sig till eller kommenterade och som är centrala för Ruin i hans framställning. Den betydelse som Ruin initialt lägger i begreppet historicitet hos Heidegger, och såsom jag i uppsatsen primärt kommer att tolka det, är att det filosofiska tänkandet i grund och botten är historiskt betingat.⁶¹ Det är denna betydelse som är det centrala; att det filosofiska tänkandet i sig inte saknar historia utan ingår i en längre historisk process som är grunden i begreppet historicitet för Ruin.⁶² Mer om begreppets historiska och

⁵⁶ Heidegren, s.16.

⁵⁷ <https://www.philosophy.su.se/om-oss/filosofiska-institutionens-historia-1.370229> (hämtad 2018-04-27)

⁵⁸ https://www.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=sh_personal_profil_sv_339596 (hämtad 2018-04-27)

⁵⁹ <https://www.philosophy.su.se/forskning/publikationer/2.25078> (hämtad 2018-04-27)

⁶⁰

https://www.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=om_amnet_1299242565537#!/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=sh_publicationer_amne_sv_16 (hämtad 2018-04-27)

⁶¹ Ruin, s.2.

⁶² Ruin, s.4.

idéhistoriska implikationer följer i analysen. Två filosofiska skolor som är centrala för Ruins arbete i *Enigmatic Origins* är å ena sidan fenomenologin, tanken att mitt medvetande i grund och botten ger mening och innehåll åt världen⁶³ och å andra sidan hermeneutiken som handlar om hur vi tolkar och förstår text.⁶⁴

Det är det ovan nämnda kritiska anslaget hos Heidegren som jag själv kommer att följa. Jag tar dock ett större historiskt perspektiv och kommer i huvudsak att lyfta fram Ruins avhandling, Wedbergs filosofihistoria samt Wedbergs förord till sin översättning av *Tractatus* som mina huvudsakliga källtexter. Jag försöker därvid hitta exempel på hur de beskriver sina filosofiska verksamheter. De mer direkta universitetsstrider som både Heidegren och Nordin talar om, kommer inte att behandlas närmare såvida de inte genom citat eller resonemang pekar på tydliga analytiska eller tydligt kontinentala influenser.

⁶³ Ruin, s.45f.

⁶⁴ Ruin, s.72f.

Analysens disposition

Uppsatsens analys är uppdelad i sex delar. Under rubriken *Wedberg - Filosofin genom en analytisk lins* diskuteras tredje bandet i *Filosofins historia* utifrån främst Wedbergs inledande avsnitt där han lägger stort fokus vid den analytiska filosofin. Nästa del har rubriken *Hans Ruin: Filosofin som varats historiska tolkningsprocess* och avhandlar hur *Enigmatic Origins* är upplagd samt vilka de viktigaste filosofiska begreppen är för Ruin. *Två olika sätt att behandla filosofihistoria* är det tredje avsnittet i vilket det studeras hur Ruin och Wedberg behandlar filosofihistoria och hur tillhörigheten till deras respektive tradition påverkar deras syn på detta. *Traditioner i strid och synen på den andre* behandlar hur både Ruin och Wedberg talar om den motsatta inriktningen för att förstärka sina egna filosofiska positioner. Den näst sista delen *Att stå på jättars axlar* behandlar mer specifikt Wedbergs relation till Wittgenstein där hans inledning till sin översättning av Wittgensteins *Tractatus* diskuteras som en programmatisk text för den analytiska filosofin. Även Ruins direkta förhållande till Heidegger såsom det framkommer i *Enigmatic Origins* diskuteras. Den avslutande delen *Filosofins gränser* diskuterar de båda tänkarna i ett större perspektiv och hur de förhåller sig till sina olika traditioner. Detta förtydligas genom att mera explicit föra in Gieryns olika termer, främst gränsdragningsarbete och trovärdighet, för att försöka förklara hur och varför filosofin kan vara indelad i två så olika inriktningar.

Analys

Anders Wedberg – Filosofin genom en analytisk lins

När man läser det inledande avsnittet i tredje bandet av Wedbergs filosofihistoria möts man av en framställning av de senaste 150 årens filosofihistoria, tydlig sedd ur den analytiska filosofins synvinkel. Filosofihistorien framställs här som en motsättning där en sida utgörs av transcendentalfilosofiska tankegångar hos Kant, Hegel och andra tyska tänkare. Deras position ställs mot en positivistisk vetenskapssyn där framförallt matematiken och naturvetenskaperna lyfts fram som de högsta eller mest korrekta formen av mänskligt vetande.⁶⁵

Det analytiska angreppssättet hindrar inte att Wedberg behandlar eller på ett tydligt sätt pratar om filosofer och filosofiska tankegångar. Det kan vara uttalanden om den andra sidan som vi skulle kunna kalla för kontinental filosofi eller om idéströmningar och tanketraditioner såsom psykoanalys och liknande teorier.⁶⁶ Han accepterar och erkänner att dessa, ur hans synpunkt, något mer spekulativa teorier kan vara av vikt för filosofins utveckling. Vad som däremot är slående är att Wedberg, som jag skall återkomma till mer ingående i ett senare avsnitt, avslutar sin inledning med att nästintill propagera för den analytiska filosofins arbetssätt med dess fokus på logisk stringens, tydlighet och andra analytiska honnörsord. Vad som bör poängteras är hur tydligt medvetet Wedberg gör sitt urval av texter kring den analytiska filosofin och därför sorterar bort andra filosofiska tankegångar.⁶⁷ Däremot ses inte alltid, även om vi senare kommer att se specifika exempel på motsatsen, dessa andra idéer som mindre viktiga eller av mindre filosofisk betydelse eller filosofiskt intresse. Wedberg har snarare på ett tydligt och medvetet sätt tagit avstamp i sin egen filosofiska samtid och kontext och utgår från de filosofiska strömningar han själv genom sitt arbete har bidragit till. Det ter sig även uppenbart att han vill lyfta fram de idéer och tänkare som format honom som filosof.⁶⁸

Något som talar för detta är att boken inte är skriven med en kronologi i åtanke utan börjar med en klar och schematisk genomgång av bokens innehåll, sedan görs bland annat nedslag i logiskt analytiska internationella filosofer hos Russell, Frege och Wittgenstein. Därefter nämns den logiska empirismen i Österrike med vetenskapsteoretiskt intresserade filosofer med Rudolf Carnap (1891-1970) och Otto Neurath (1882-1945) som ledande gestalter. Bokens avslutande del fokuserar på den svenska utvecklingen med den av Nordin studerade Uppsalaskolan i fokus. Värt att komma ihåg är

⁶⁵ Wedberg, *Filosofins historia*, s.14.

⁶⁶ Se exempelvis: Wedberg, *Filosofins historia*, s.43f.

⁶⁷ Wedberg, *Filosofins historia*, s.44-47.

⁶⁸ Wedberg, *Filosofins historia*, kap.11 "Metaphysica est delenda: Axel Hägerström och Uppsalaskolan" s.366-396.

att Wedberg själv fått sin filosofiska skolning vid Uppsala universitet, med Adolf Phalén som en av sina viktigaste lärare och inspirationskällor.⁶⁹ Wedbergs upplägg visar på att han vill beskriva den filosofiska utvecklingen i Sverige i sin egen samtid. Att beskriva de för honom viktigaste filosofiska positionerna inom internationell filosofi för att sedan avsluta med den svenska, visar dels på den samlade bild Wedberg vill måla upp men även på att han anser att den svenska filosofin intar en speciell plats i den moderna filosofihistoriens utveckling.⁷⁰ Kanske inte med avseende på någon specifik filosofisk originalitet utan snarare att de svenska filosoferna tidigt tagit till sig och utvecklat nya verktyg och metoder för sitt arbete inom och med hjälp av den analytiska traditionen.⁷¹

Vad vi däremot märker genomgående i boken är att samspelet mellan filosofi och naturvetenskap, som i och med den analytiska filosofin blivit allt tydligare, är någonting som Wedberg lägger tyngdpunkten vid. Han behandlar främst filosofer som har ett stort intresse för logik, språkfilosofi och andra tydligt analytiska drag.⁷² Detta innebär att olika psykologiska och mer kontinentala idéer nämns i förbigående eller finns i bakgrunden, för att kontrastera eller se till så att den analytiska filosofin framträder i tydligare dager.⁷³

Vi kan också se att Wedberg genom sina exempel alltid på ett tydligt sätt ställer upp någonting som vi nästintill kan kalla för matematiska funktioner.⁷⁴ Dessa är av logiskt slag där ett antal premisser alltid på ett tydligt sätt leder fram till slutsatsen, antingen för att förklara en filosofers egna tankegångar eller för att förklara förutsättningarna för Wedbergs egen framställning av dessa idéer. Det blir mycket tydligt att boken genom sitt återopande av dels tidigare svensk filosofi som Uppsalaskolan och dels internationella filosofer som Frege, Russell eller Wittgenstein, fokuserar nästan uteslutande på analytisk filosofi.

Bokens sista kapitel behandlar den generation svenska filosofer som omedelbart föregår Wedberg själv och som varit några av hans främsta lärare och inspirationskällor. Här kan nämnas främst Phalén och Hägerström.⁷⁵ I övrigt läggs stort fokus på olika analytiskt filosofiska och

⁶⁹ Wedberg, *Filosofins historia*, s.10.

⁷⁰ Wedberg, *Filosofins historia*, s.10.

⁷¹ Wedberg, *Filosofins historia*, kap. 11 "Metaphysica est delenda: Axel Hägerström och Uppsalaskolan" s.366-396.

⁷² Exempelvis Wedberg, *Filosofins historia*, s.16-19.

⁷³ Exempelvis Wedberg, *Filosofins historia*, s.46.

⁷⁴ Följande exempel på ett sådant tillvägagångssätt är att han i avsnittet om Wittgensteins *Tractatus*, då han vill beskriva antal sakförhållanden (Sachverhalt) hos Wittgenstein, ställer upp följande matematiska funktion: $S = \{\rho_1, \rho_2, \dots, \rho_n\}$. Med denna funktion vill Wedberg visa det totala antalet sakförhållanden i världen. Här ser vi också ett exempel på att han i linje med den analytiska filosofin använder matematiken som ett verktyg för att förstå och förklara filosofiska problem. Detta är som framgår av texten i övrigt endast ett exempel på att Wedberg ofta ställer upp och förklarar tankar och idéer på ett matematiskt vis. Wedberg, *Filosofins historia*, s.181.

⁷⁵ Wedberg, *Filosofins historia*, s.10.

språkfilosofiska inriktningar. De största internationella analytiska filosoferna som nämns av Wedberg är Frege, Russell och Wittgenstein, både den tidige och den sene. Detta gäller även om den tidige Wittgenstein här av för Wedberg naturliga skäl hålls i större aktning än den senare, då *Tractatus* och dess filosofi tillägnas ett helt kapitel.⁷⁶ Enligt Wedberg är *Tractatus* ett verk som menar att filosofins främsta uppgift är att hjälpa och förtydliga naturvetenskapernas uppgifter och problem.⁷⁷ Detta är en bild av filosofin som Wedberg utan tvivel delar.⁷⁸

Vi kan genom dessa exempel se att det tredje bandet i *Filosofins historia* är ett tydligt inlägg i en debatt om filosofins natur och uppgift på svensk mark. Den analytiska filosofins fokus på logisk klarhet, begreppsförtydligande och hjälp i att avgränsa dels naturvetenskapernas område, dels sin egen arbetsuppgift, är i Wedbergs bok mycket tydligt.

Vi kan alltså se att ett gränsdragningsarbete i Gieryns mening är märkbart här eftersom Wedberg genom analytiska metoder sätter upp gränserna för filosofin i allmänhet, och förtydligar sin egen verksamhet i synnerhet. Även kan vi hos Wedberg märka den analytiska filosofins gränser med avseende på hur den ställer sig till det vi skulle kunna kalla kontinentala och historiska filosofier. Det finns hos Wedberg en tydlig framstegstanke⁷⁹ och denna hjälper honom att förtydliga vad filosofi för honom är och därigenom dra upp tydliga gränser för vilka problem filosofin bör studera. Samtidigt har vi i detta avsnitt sett att han rör sig betydligt närmare gränsen för en mer kontinental filosofi än vad man från början kan tro. Wedberg menar att mer spekulativa⁸⁰ filosofiska teorier givetvis skall hållas i strama tyglar av den analytiskt lagde filosofen men det hindrar inte att de inte bör användas eller studeras.⁸¹

⁷⁶ Wedberg, *Filosofins historia*, kap.5 s.172-209.

⁷⁷ Exempelvis Wedberg, *Filosofins historia*, s.173.

⁷⁸ Exempelvis Wittgenstein, s.16.

⁷⁹ Exempelvis Wedberg, *Filosofins historia*, s.13.

⁸⁰ Ett uttryck jämförbart med det som i uppsatsen som kallas kontinental. Wedberg, *Filosofins historia*, s.46f.

⁸¹ Det här är min formulering, men för att hitta tankegången hos Wedberg se Wedberg, *Filosofins historia*, kap.1 "De senaste 150 åren" avs.3 "Analytisk filosofi" s.44-61.

Hans Ruin: Filosofin som varats historiska tolkningsprocess

När man läser *Enigmatic Origins* är det viktigt att komma ihåg att dess syfte först och främst är att studera Martin Heideggers filosofiska texter med avseende på och i relation till begreppet historicitet. Det huvudsakliga syftet är alltså inte att, som i fallet med det tredje bandet i Wedbergs filosofihistoria, förklara vilken typ av filosofisk verksamhet som i stort, för att citera Wedberg, "...har framtiden för sig".⁸² Det kan därför ses som mycket förvånande att Ruins text i många delar, om inte hela avhandlingen, kan ses som ett inlägg i debatten mellan kontinental och analytisk filosofi på svensk mark. Ett viktigt och för uppsatsen intressant exempel på detta är att Ruin i avhandlingens förord uttrycker en tacksamhet för att ha lagt fram avhandlingen under Dag Prawitz (f.1936) tid som professor i teoretisk filosofi vid Stockholms universitet. Han skriver:

I have been privileged to carry out this work during the tenure of Professor Dag Prawitz, whose open mind has significantly enhanced the intellectual atmosphere of the Department of Philosophy in Stockholm during the past decade.⁸³

Detta uttalande blir än mer intressant om vi betänker att Prawitz omedelbara företrädare vid professuren i teoretisk filosofi inte var någon annan än Anders Wedberg. Även om Ruin inte nämner Wedberg vid namn, kan vi av citatet utläsa ett missnöje med hur filosofisk forskning tidigare bedrivits vid Stockholms universitet, som fram tills dess i sin akademiska publicering mest lutat åt analytisk filosofi.⁸⁴

Vi kan exempelvis se, vilket jag kommer studera mer ingående senare, hur trycket från den analytiska filosofin hela tiden finns i texten som någonting som Ruin tar spjörn mot eller gör upp med. I sin bok beskriver han exempelvis den fenomenologiska filosofin som någonting som inte har med sinnesdata⁸⁵ eller vetenskapliga teorier att skaffa.⁸⁶ Det visar oss att han för att tala om detta har tagit spjörn mot den analytiska filosofins vetenskapssyn för att förklara sin egen position. Ruin har diskuterat fenomenologin både hos Edmund Husserl och Martin Heidegger och givit denna mycket specifika och utmärkande drag. Trots detta är det den analytiska filosofin som vid ett flertal tillfällen avgränsar hans arbete. Fenomenologins arbetssätt borde räcka för Ruin, på grund av

⁸² Wedberg, *Filosofins historia*, s.46.

⁸³ Ruin, s.ix.

⁸⁴ Se: not 53.

⁸⁵ Filosofisk term som introduceras och används av den brittiske filosofen Bertrand Russell. Går filosofiskt att jämföra med fenomenologin men det är subjektets empiriska varseblivningar som är viktig istället för varseblivningen som ren upplevelse. För exempel på användning av termen hos Russell se: Bertrand Russel. *The problems of philosophy*. Oxford: Oxford University Press, 1948, s.24.

⁸⁶ Ruin, s.55.

åberopandet av det som fenomenologer talar om som det förteoretiska tillståndet.⁸⁷ Detta tillstånd innebär att, innan vi på ett konkret och systematiskt sätt börjat teoretisera kring våra upplevelser och om världen såsom den ter sig för våra sinnen, så måste vi först studera upplevelserna i sig själva.⁸⁸ Bara detta visar oss att det för Heidegger, men i förlängningen också för Ruin, är den fenomenologiska grenen av filosofin som skall studeras och att människan är det mått med vilket vi skall mäta verkligheten.

Utöver studiet av fenomenologin och de fenomen som världen ger oss, lägger Ruin stort fokus på Heidegger som en hermeneutisk filosof och en tänkare kring historien. Eftersom människan är en produkt av både sin egen personliga och mänsklighetens historia, så är det utifrån denna historiska utgångspunkt som hon måste tolka både sin omvärld och sina texter.⁸⁹ Ruin lyfter dock upp Heidegger som en bredare hermeneutisk filosof, eftersom det i Heideggers tolkning av hermeneutiken läggs större vikt vid ett tolkande av det mänskliga tillståndet än hos till exempel den store hermeneutikern Hans-Georg Gadamer (1900-2002). Hos Gadamer är det texten som är det primära föremålet för hermeneutiskt studium medan Heidegger har en mer vidgad syn på hermeneutiken.⁹⁰ Denna utvidgning gör att vi med hjälp av hermeneutiken kan tolka både texter och uttalanden. Det är dock viktigt för Ruin att vid flertalet tillfällen påpeka att, trots att Heidegger har den historiska, hermeneutiska och fenomenologiska ingången till filosofin, för Heidegger står ändå det mänskliga vetandet i fokus.⁹¹ Detta vetande skall aldrig enligt Heidegger tolkas utifrån en total och relativistisk syn. Det finns för Heidegger, menar Ruin, något sådant som ett objektivt vetande, en objektiv kunskap som vi eftersträvar.⁹²

It is misleading to ascribe to Heidegger a historicist or relativistic standpoint. What he tries to accomplish with his discussion of truth here, and elsewhere, does not address the actual validity or applicability of specific "truths" but the ontological conditions for truth in general.⁹³

Man skulle helt enkelt kunna säga att Heidegger för Ruin studerar tänkandet och upplevandet av världen såsom en faktisk aktivitet och han ställer sig därför frågan: Vad är det som händer i oss när vi tänker? Alltså inte tänkandet som sådant och att vi därigenom kommer fram till en objektiv

⁸⁷ Ruin, s.92.

⁸⁸ Exempelvis Ruin, kap.1 avs.6 s.54-61.

⁸⁹ Exempelvis Ruin, kap.2 avs.3 s.81-86.

⁹⁰ Här sätter Ruin Heideggers uppfattning om hermeneutiken gentemot en klassisk uppfattning om den, som går att hitta hos exempelvis Gadamer. Ruin, s.105.

⁹¹ För Ruins tankar om detta se Ruin, kap.6 s.210-247.

⁹² Ruin, s.234f.

⁹³ Ruin, s.234.

sanning, utan han studerar tänkandet som en process, eller vill åtminstone prata om det som en process där vi kan tala om en objektiv sanning.⁹⁴

Vi kan också se att Ruin i bokens sista kapitel, i en diskussion om Heideggers senare verk, menar att Heidegger tycker att det filosofiska arbetssättet och förfarandet skall ligga nära ett litterärt eller poetiskt skriftspråk.⁹⁵ Vad som dock alltid skall kommas ihåg är att den objektiva sanningen alltid finns som ett viktigt studieobjekt för Heidegger.

En annan intressant aspekt hos Ruin är återopandet av den analytiska filosofins termer, begrepp eller specifika tänkare vilka hjälper honom att i huvudsak göra två saker. För det första att upprätta en gräns för sin egen tanke och sin egna filosofiska verksamhet. För det andra att kontrastera sin egen verksamhet mot det som han anser att hans studie inte handlar om. Återopandet av den analytiska filosofin hjälper honom helt enkelt med en gränsdragning till vad som är filosofiskt viktigt och med vilken typ av filosofisk trovärdighet han vill tala.

För att slutgiltigt prata om historiciteten och gränsdragningen är det tydligt att när Ruin talar om varat eller Dasein,⁹⁶ såsom det diskuteras i *Vara och tid*, menas ett specifikt uttryck för ett enskilt subjekt. Detta subjekt har en egen historia som hela tiden påverkar varför subjektet kommer att tänka på ett visst sätt vid en viss tidpunkt. Notera att Dasein åsyftar ett enskilt subjekt i generell och inte i individuell mening. För att följa Ruin, låt oss till exempel titta på Newtons gravitationslag: Det är för Heidegger totalt likgiltigt att just individen Isaac Newton presenterade dem på 1600-talet, vem som helst hade kunnat göra det vid vilken historisk tidpunkt som helst. För att ta det exempel som Ruin själv ger angående historicitetens påverkan på Heideggers epistemologi: Newtons fysikaliska lagar blir faktiskt sanna först då Newton introducerar dem, eftersom de först då aktualiseras i varat som en möjlig förklaringsmodell för världen.⁹⁷ Även om de kanske rent objektivt haft mer eller mindre sanningsanspråk tidigare, så är det på grund av att det inte aktualiserats eller att varat inte kände till lagarna som det helt enkelt inte blir viktigt eller betydelsefullt för ett specifikt subjekt som inte har kunskap om dem. Det är detta fokus på ett enskilt subjekt eller tillvaron som sådan som för Ruin är en av de viktigaste aspekterna av filosofin i allmänhet och av Heideggers filosofi i synnerhet. Detta gör att Heideggers kunskapsteoretiska utgångspunkter inte är subjektiva eller individuella i betydelsen ”detta är sant för mig vid denna givna tidpunkt”, utan kunskapen är intersubjektiv och absolut. När Newtons gravitationsteori

⁹⁴ Exempelvis Ruin, s.58.

⁹⁵ Ruin, s.267f.

⁹⁶ Det är detta uttryck som Heidegger använder i *Vara och tid*. Denna term kontrasteras hos Ruin mot det vara som finns i Heideggers senare verk, som Ruin benämner ”Being”. Se exempelvis Ruin, kap.7 s.247-274.

⁹⁷ Ruin, s.233f.

presenterats som förklaring till varför föremål faller mot jorden kan jag, som medlem av ett samhälle som tagit till mig detta paradigm, förutsätta att även samhällets övriga medlemmar kommer att betrakta gravitationslagen som sann.⁹⁸

Vi kan se att det är ett i huvudsak kontinentalt förfaringssätt som i Ruins text kontrasteras mer eller mindre mot ett analytiskt, vilken i motsats till det kontinentala, hade sett det faktum att Newtons lagar alltid är sanna som den viktigaste och slutgiltiga bestämningen för vetenskapen. Vi skall senare jämföra Ruins syn på hur filosofihistoria skall förklaras och skrivas med Wedbergs syn på saken. Dessutom skall vi studera Ruins syn på den analytiska filosofin kontra vad Wedberg har att säga om den kontinentala.

⁹⁸ Ruin, s.233f.

Två olika sätt att behandla filosofihistoria

En av de första sakerna som slår en läsare som studerar *Enigmatic Origins* och *Från Bolzano till Wittgenstein* är att de båda verken på många sätt är upptagna med filosofins historia eller på hur historien påverkar filosofin. Det faktum att Ruins främsta studieobjekt är termen historicitet hos Heidegger, säger oss genast att historia kommer att vara viktigt för honom.⁹⁹ Detsamma kan vi säga om Wedberg och hans projekt när det gäller att redogöra för de senaste 150 årens filosofihistoria.¹⁰⁰ Det är inte dessa triviala eller uppenbara likheter som här skall stå i fokus. Mitt intresse är istället dels hur filosofin betraktats historiskt av dem båda, dels vilket inflytande historien får på de tankar som författarna nämner och fokuserar på. Och det är i dessa mycket centrala men så viktiga aspekter där de nästan helt skiljer sig från varandra. Detta är någonting som vi skall se går att föra tillbaka på gränsdragningen mellan analytisk och kontinental filosofi.

Wedberg säger i sitt förord till tredje bandet i sin filosofihistoria att han i möjligaste mån icke är intresserad av att framlägga en historisk kronologi där den ena filosofiska tankegången eller filosofen avlöser varandra i en tydligt lagd kronologisk ordning. Han säger att:

För undvikande av missförstånd vill jag uttryckligen påpeka att kapitlens ordning i boken, som icke är strängt kronologisk, icke är avsedd att antyda en värdeskala. De bägge skandinaviska skolor, som behandlas i de sista kapitlen, har jag t.ex. icke därmed velat utnämna till filosofihistoriens hittillsvarande höjdpunkter.¹⁰¹

Detta citat visar oss att fokus för Wedberg här inte ligger på att kronologiskt gå igenom eller förklara alla filosofer de senaste 150 åren. Detta är naturligtvis lätt att förstå då boken till sitt omfång måste bli överblickbar. Samtidigt visar detta att det är ett fokus på teori snarare än historisk kontinuitet mellan tänkare som är viktig. Han erkänner på ett annat ställe i förordet att det i hans urval naturligtvis ligger ett stort mått av egocentricitet, på grund av att de teorier som han diskuterar inte bara kan förstås på hans sätt.¹⁰² Det är också, som tidigare nämnts i analysens första del, uppenbart att Wedberg lägger stort mått och fokus på den svenska filosofi i vilken han själv blivit skolad. Detta är förstäeligt då boken är tydligt riktad till svenska läsare som nog önskar förstå hur de moderna svenska förhållandena har uppkommit. Notera att boken är skriven under Wedbergs tid som professor vid Stockholms universitet och därför i någon mån är riktad till potentiella studenter.¹⁰³

⁹⁹ Se exempelvis Ruin, s.4.

¹⁰⁰ Se exempelvis Wedberg, *Filosofins Historia*, s.9.

¹⁰¹ Wedberg, *Filosofins Historia*, s.11.

¹⁰² Wedberg, *Filosofins Historia*, s.10.

¹⁰³ <https://www.philosophy.su.se/om-oss/filosofiska-institutionens-historia-1.370229> (hämtad 2018-04-27)

Vi kan av detta och andra redan refererade textavsnitt se att Wedberg väljer att sätta filosofiska idéer och teorier i fokus snarare än den rent historiska situation i vilka de har uppkommit. Det är nog denna syn som på många ställen i sin allra mest utpräglade form gör att läsaren har svårt att betrakta de teorier som behandlas som idéer som uppkommit vid en viss historisk tid. Det liknar snarare de platoniska formerna¹⁰⁴ som alltid varit objektivt sanna eller slutpunkten på en framåtskridande historisk process, vilken förklaras med hänsyn till en framstegstanke.

Vad gäller Hans Ruin och hans syn på historien i filosofin kan vi i det ovan nämnda avsnittet redan utgå från dels de hermeneutiska tankegångarna men även från den rena fenomenologin. Enligt hermeneutikens tolkningslära blir människan hela tiden ett mått på och en produkt av sin egen historia. Vilken alltså är någonting som inte går att fly ifrån därför att människan alltid måste finnas i ett specifikt historiskt meningssammanhang.¹⁰⁵ Denna tankegång leder Ruin vidare till att diskutera en historiesyn som både är viktig för honom själv men också, som han hävdar, för Martin Heideggers tänkande. Denna historiesyn är den som Friedrich Nietzsche (1844-1900) för fram i den andra av sina *Otidsenliga betraktelser: Om historiens nytta och skada för livet*.¹⁰⁶

I sin text menar Nietzsche att människan kan ha i huvudsak tre sätt att titta på och förhålla sig till sitt förflutna.¹⁰⁷ Det är dels en arkivarisk historieskrivning som endast syftar till att bevara och minnas det förflutna, men man får hela tiden känslan att det på något sätt är avskilt från nutiden.¹⁰⁸ Det andra sättet, enligt Nietzsche, att betrakta historien är den monumentala historieskrivningen som förskönar eller förhärmligar det förflutna gentemot nuet och där vi skall minnas militära segrar, stora upptäckter etcetera.¹⁰⁹ Den sista är den hållning som Nietzsche, men även Ruin, nog talar mest för, den kritiska hållningen. Vilken innebär att man inom rimliga gränser skall ifrågasätta sitt förflutna för att inte bli fånge i det och därigenom kunna möta nuet och framtiden på ett så bra och sant sätt som möjligt.¹¹⁰

Dessa tankegångar hos Nietzsche är mycket viktiga för Ruin i hans framställning av Heideggers tänkande kring både historia, temporalitet och liknande. Vi kan också se att det Nietzscheanska sättet att kritiskt behandla det förgångna och filosofin är ett förhållningssätt som Ruin själv på

¹⁰⁴ Sven-Eric Liedman, *Från Platon till kriget mot terrorismen: De politiska idéernas historia*. Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2005, s.22.

¹⁰⁵ Ruin, s.72.

¹⁰⁶ Se Ruin om Nietzsche Ruin, kap.3 avs.2 s.114-119.

¹⁰⁷ Friedrich Nietzsche, *Samlade skrifter: Band 2: Otidsenliga betraktelser: Om historiens nytta och skada för livet*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion AB, 2005, s.79-151.

¹⁰⁸ Nietzsche, s.96.

¹⁰⁹ Nietzsche, s.92.

¹¹⁰ Nietzsche, s.99f.

många sätt anlägger, även om vissa inriktningar såsom fenomenologi och hermeneutik ibland framhålls på ett monumentalt och förhållande vis.¹¹¹

Vi kan också efter den tidigare diskussionen av Wedbergs historiesyn se att denne är, om vi skall tala med Nietzsches termer, mer monumentalthistorisk än kritisk. Wedberg lägger tyngdpunkten på vissa specifika idéer eller tänkare som är viktiga för den filosofiska utveckling han vill studera och som vi kan tolka som den analytiska traditionens utveckling.

Vi kan se att Wedberg betraktar historien som en lång rad på varandra följande idéer framförda av tänkare som på grund av dessa viktiga idéer förtjänar enskilt studium. För Ruin däremot är den hermeneutiska situationen om nutiden och dess förhållande till sitt förflutna viktig. För att beskriva det i Heideggers termer är det alltså för Ruin viktigare med hur varat behandlar och ser på sig själv i en historisk kontext än vad det är för Wedberg. Vi kan alltså se att uppdelningen mellan kontinental och analytisk filosofi är högst närvarande även i Ruins och Wedbergs syn på sina olika filosofiska verksamheter och dess historia. I Wedbergs fall sker gränsdragningen genom återropandet och förklarandet av vissa specifika tänkares teorier och idéer. Ruin tar hjälp av Nietzsches terminologi genom vilken han får ett specifikt förhållningssätt till människan som ett Heideggerskt vara och människan som historisk varelse.

Här är gränsdragningen, för att tala med Gieryns termer, mycket tydlig. Den är mycket tydligare här än i något av de tidigare fall vi har studerat. Vi ser att båda författarna använder historien på ett för sina inriktningar typiskt och viktigt sätt. Trots att deras texter i grund och botten är av olika slag, gör denna skillnad i syn på historia dock att vi kan belysa dem som tänkare inom sina specifika traditioner. Vi skall nu gå vidare till att se hur Ruin och Wedberg talar om den andra traditionen mer specifikt och hur detta påverkar dels deras eget arbete, men också gränsdragningen gentemot den egna traditionen.

¹¹¹ Ruin, s.viii.

Traditioner i strid och synen på den andre

Det är talande att det både för Wedberg och Ruin är den analytiska respektive den kontinentala filosofin som står i fokus. Den andra inriktningen nämns av dem endast för att förtydliga eller klargöra något i den egna traditionen. Detta blir till exempel viktigt då Nordin i sin bok beskriver hur Wedberg talar om Heidegger som ”en av mellankrigstidens mest tragiskt förvirrade tyska tänkare”.¹¹² Detta uttalande blir än mer talande då vi i det inledande avsnittet i den tredje volymen av Wedbergs filosofihistoria, kan se att han beskriver Husserl som tänkare genom att sätta honom i kontrast till Frege.¹¹³ Det är också Husserl som framhålls som den store fenomenologiska tänkaren. Heidegger och en annan kontinental tänkare, fransmannen Jean-Paul Sartre, sätts båda inom en parentes och förklaras som någon form av sämre avbilder av eller arvtagare till Husserl.¹¹⁴ Wedberg framhåller senare att den analytiska filosofin med dess ständiga krav på vetenskaplighet, stringens och logisk klarhet skall ses som ett tydligt ideal. Wedberg skriver i sin filosofihistoria ”men denna bok är skriven i tron att den analytiska filosofin har framtiden för sig”.¹¹⁵ Denna tanke om den analytiska filosofins centrala plats som Wedberg här ger uttryck för, utvecklar han vidare med att i en tabell ställa de två tillvägagångsätt som han kallar filosofisk analys och filosofisk spekulat

Analys	Spekulat
Ett studium av tänkandet eller språket.	Ett studium av verkligheten bortom tänkandet, utanför språket.
Att förfina, skärpa våra instrument för verklighetsbeskrivning.	Att använda instrumenten.
Att plocka sönder något givet i dess beståndsdelar.	Att skapa något nytt.
Förslag om begreppsbildning och teorikonstruktion, som kan vara lämpliga eller olämpliga.	Framställande om en teori, som är riktig eller oriktig.
Inkräktar icke på specialvetenskapernas gebit.	Inkräktar därpå.
Något teoretiskt relativt riskfritt.	Något teoretiskt riskabelt.

Vi kan utifrån den uppdelning som Wedberg gör se att det redan i hans text finns en tanke om filosofi i allmänhet och det som vi i uppsatsen kallar analytisk filosofi i synnerhet som någonting

¹¹² Nordin, s.185.

¹¹³ Wedberg, *Filosofins historia*, s.34f.

¹¹⁴ Wedberg, *Filosofins historia*, s.36.

¹¹⁵ Wedberg, *Filosofins historia*, s.46.

¹¹⁶ Se Wedberg, *Filosofins historia*, s.46.

som kan bedrivas på olika sätt. Någonting som Wedbergs uppdelning ger oss är att filosofi bör bedrivas på ett specifikt sätt, i detta fall ett i huvudsak analytiskt tillvägagångssätt.

Man kan efter denna genomgång av Wedbergs syn på filosofin, dess utveckling och syfte under hans levnad, fråga sig vad Ruin har att säga om saken. Eller, för att uttrycka frågan klarare, hur ställer sig Ruin till den analytiska filosofin? Hur hjälper den honom att kontrastera det som bärs fram som viktigt hos Heidegger som tänkare i synnerhet och den kontinentala strömningen i allmänhet? Ruin nämner i förbigående den analytiska filosofen Gottlob Frege och talar i en fotnot om dennes mycket berömda artikel *Über Sinn und Bedeutung* (på svenska *Om mening och betydelse*).

See Frege's discussion in his classic essay "Über Sinn und Bedeutung," an essay of which Heidegger was an early admirer (as can be seen from his discussion of it in his 1912 essay "Neue Forschungen über Logik," *GA* 1, pp.17-43, esp. p 20). In Frege's model, *Sinn* is the property of the sign that determines in what way the object, or reference (*Bedeutung*) is given.¹¹⁷

Artikeln behandlar, för att förklara saken kortfattat, att betydelsen av ett ord eller en fras i stort sett ges till ett föremål därför att ordet i slutändan refererar till sagda föremål. Ruin använder denna fotnot om Frege för att gå vidare till att förklara Heideggers syn på hur språklig mening bildas och han gör detta genom att förklara det hela som någonting i stil med en hermeneutisk och tolkande process. Tolkaren (människan), i egenskap av ett vara, eller i Heideggers terminologi *Dasein*, måste här hela tiden och tolka de impulser som denne tar emot från omvärlden.¹¹⁸

The topic of "understanding" is not introduced here as a theoretical or scientific ability. Instead, understanding is presented as the most primordial level of *Dasein*'s relation to the world.¹¹⁹

Denna mening blir alltså för Heidegger, men även för Ruin, väldigt viktig eftersom vi helt enkelt inte kan ta bort det varande från en tolkande och förstående process av språklig mening eller från omvärlden. Ruin förklarar att *Dasein* genom detta meningssammanhang måste ha någon form av historisk kontext till vilken nya impulser och tankar måste komma in och sammanfattas. Som exempel ställer Ruin, i en annan fotnot, Husserls och Freges filosofiska spänning angående begreppet sanning mot varandra.¹²⁰ Frege stannar enligt Ruin i denna not vid sanning och bevis (evidence) medan Husserl går vidare från detta med att säga "[but the] showing of the entity in self-sameness". Denna formulering tar Ruin från *Vara och Tid* där Heidegger alltså tydligt visar att

¹¹⁷ Ruin, not 61 s.103.

¹¹⁸ Ruin, s.104.

¹¹⁹ Ruin, s.90.

¹²⁰ Ruin, kap.6 avs.4 not 43 s.228f.

framförallt Husserl, men även i viss mån Frege, varit viktig som inspirationskälla för hans verk. Referenserna till Frege visar oss att han under en tid varit viktig för Heidegger. Detta visar även på att uppdelningen mellan kontinental och analytisk filosofi aldrig hindrat att tänkare som genom historien tillhört den ena eller den andra traditionen, refererar till eller inspireras av varandra.

Vi kan efter denna utläggning lägga märke en hänvisning till en analytisk filosof, nämligen Frege, hos Ruin. Hos Wedberg ser vi hänvisningar till en kontinental eller fenomenologiskt filosof, nämligen Husserl. I båda fallen nämns filosofer från den andra inriktningen för att förtydliga och klargöra den egna filosofiska positionen gentemot någonting som de inte anser sig tillhöra. Det är av naturliga skäl endast i Wedbergs *Filosofins Historia* som denna motsättning är uttalad. I Ruins fall är det givetvis så att motsättningen och kontrasten endast finns där som en underförstådd, men som jag har försökt visa, viktig kontrast för att klargöra den egna positionen. Vi kan utifrån detta se att ingen av de båda professorerna väljer att titta om den andra sidan men endast använder den för att klargöra och förtydliga sin egen position och sitt eget studieobjekt.

Detta beslut att inte förhålla sig passiv till den andra traditionen, som både Ruin och Wedberg ger uttryck för, hjälper dem att avgränsa sin egen filosofiska verksamhet gentemot andra traditioner. För att använda Gieryns termer på Wedbergs och Ruins uttalanden om det andra lägret, blir gränsdragningsarbetet viktigt för de båda professorerna. De gränser som de båda ritar på den svenska filosofiska kartan ger oss viktiga insikter i hur filosofiämnet har utvecklats i Sverige under senare hälften av 1900-talet. Detta gränsdragningsarbete hjälper oss att förstå att vi inte pratar om två helt isolerade och motsatta sidor i en konflikt. Utan, som detta avsnitt visar, är gränsdragningen främst nyttig för att förtydliga och förklara den egna specifika ståndpunkten.¹²¹

¹²¹ Gieryn, s.3.

Att stå på jättars axlar

Det har hittills genom uppsatsen varit uppenbart att både Wedberg och Ruin på mer eller mindre uppenbara sätt, i sin definition av och sina tankar kring sin egen filosofiska verksamhet, på olika sätt väljer att förhålla sig till internationella filosofer. Jag skall i följande avsnitt i huvudsak fokusera på två av dessa storheter, Martin Heidegger för den kontinentala inriktningen och Ludwig Wittgenstein för den analytiska.

Att Hans Ruin i *Enigmatic Origins* tvingas förhålla sig till Martin Heidegger och dennes historiesyn, är på grund av avhandlingens natur helt uppenbart. Detta medför dock att ett antal olika idéer och tankar som senare kommer fram kring filosofi i allmänhet men historicitet i synnerhet för Ruin belyses på ett särskilt sätt. Han försöker katalogisera och kronologisera de tankar han har om Heidegger och dennes historiskt orienterade filosofi. Avhandlingens syfte sätts alltid i relation till Heideggers filosofiska gärning och även till specifika kontinentalfilosofiska teorier och metoder.¹²²

Ruin använder sig i *Enigmatic Origins* av begrepp som i stora delar antingen är hämtade från Heidegger eller är filosofiska begrepp som Heidegger själv på något direkt eller indirekt sätt brottats med. Exempel på sådana begrepp är, utöver begreppet historicitet, begreppen vara och Dasein. Även filosofiska riktningar såsom hermeneutiken eller fenomenologin är viktiga för Ruin.¹²³

Detta innebär att den bild av filosofin i allmänhet och av den kontinentala traditionen i synnerhet som Ruin lägger fram i avhandlingen på många sätt är starkt präglad av Heideggers tänkande. Genomgående följer Ruin Heideggers terminologi och förhåller sig på ett tydligt sätt till Heideggers texter. Detta faktum blir givetvis av intresse för den pågående undersökningen. Det stora fokus som Ruin riktar på Heidegger gör, som vi har sett tidigare, att vissa specifika kontinentala tankar om människan som ett hermeneutiskt och historiskt vara primärt lyfts fram som ett sätt för att förstå Heideggers tänkande. Indirekt visar detta hur Ruin betraktar Heideggers filosofi i stort. Vi kan alltså aldrig separera Ruins tankar om Heideggers filosofi från hans egna tankegångar om filosofi i allmänhet. Detta kan givetvis till viss del bero på att Heidegger är en så central del i avhandlingens ämne, men det verkar som att detta inte är hela sanningen utan att Heidegger varit viktig för Ruins egen filosofiska utveckling.

Vad gäller Anders Wedberg kan vi, om vi läser inledningen till hans översättning av *Tractatus*, se att han på ett tydligt och klart sätt förhåller sig till Ludwig Wittgenstein som analytisk filosofisk tänkare. De tankar han här lägger fram om Wittgenstein som en analytisk och vetenskapsteoretiskt

¹²² Exempelvis Ruin, kap. Introduction avs.1 s.1-6. s.274-279. m.fl.

¹²³ Se Ruin, *Enigmatic origins*.

inriktad filosof beror främst, skulle jag tro på, två saker. Den ena är denna naturvetenskapliga logiska syn som var det viktiga för Wittgenstein när han skrev *Tractatus*.¹²⁴ Den andra att det är denna syn på filosofin och naturvetenskapen som Wedberg själv står för och vill framhålla som viktig.¹²⁵

Förordet börjar med att Wedberg skriver en kortare filosofisk biografi över Wittgenstein, där dennes förhållande till de två andra giganterna inom den tidiga analytiska filosofin, britten Bertrand Russell och tysken Gottlob Frege, framhålls som oerhört viktig.¹²⁶ Att detta är av speciellt intresse för Wedberg blir uppenbart om vi betänker att de alla tre tidigt jobbade med filosofiska frågor om matematikens grunder och att de samarbetade och korresponderade med varandra.¹²⁷

Det är för uppsatsen viktigt och intressant att Wedberg redan i början av sin inledning till *Tractatus* beskriver Wittgensteins filosofiska influenser på ett lite märkligt men intressant sätt.

Men trots denna skillnad i attityd och stämning är *Tractatus* i själva verket en frukt av en engelsk filosofisk tradition minst lika mycket som av tysk och kontinental.¹²⁸

Citatet säger oss i huvudsak två saker var av en är att Wedberg är medveten om att Wittgenstein tagit inspiration från och låtit sig påverkas av olika traditioner och tänkare i sitt arbete. Men den för oss viktigare aspekten är hans användning och beskrivning av en filosofisk tradition som kontinental. Med kontinental avser inte Wedberg det som jag i uppsatsen menar när jag använder uttrycket. Han menar nog främst ett icke-engelskt och tyskt sätt att se på filosofin. Detta syftar på en tysk filosofi som är en tidigare arvtagare till Kant och Hegel snarare än Freges mer logiska arbeten.¹²⁹ Wedberg tycks här mena att den största skillnaden mellan de filosofiska traditioner han ser Wittgenstein som arvtagare till, är deras filosofiska språkbruk¹³⁰ där den tyska kontinentala sidan ofta är mer oklar med avseende på metafysiska filosofiska uttalanden, än vad engelsmännen är. Den logiska sidan som Russell och Frege representerar står för andra mer naturvetenskapliga utgångspunkter.¹³¹ Att som i uppsatsen beskriva kontinental filosofi som ett paraplybegrepp för många olika inriktningar med likartade filosofiska utgångspunkter, är inte Wedbergs mening. Han

¹²⁴ Wittgenstein, s.12.

¹²⁵ Schiött, s.51.

¹²⁶ Wittgenstein, s.13.

¹²⁷ Wittgenstein, s.8.

¹²⁸ Wittgenstein, s.7f.

¹²⁹ Wittgenstein, s.8.

¹³⁰ Wittgenstein, s.12.

¹³¹ Wittgenstein, s.13.

lägger snarare fokus på det filosofiska språkbruket när han kontrasterar traditionerna engelsk och kontinental mot varandra.¹³²

Därefter går Wedberg vidare till att på ett tydligt analytiskt vis försöka förklara de för honom viktigaste filosofiska teorier och förhållningssätt som Wittgenstein har i *Tractatus*. Här blir det uppenbart att Wedbergs analytiska drag får komma till sin rätt eftersom han även konstaterar att *Tractatus* i grund och botten är en faktisk instruktionsbok i hur filosofin skall arbeta metodiskt, men även vilka områden den bör behandla.¹³³ Man bör vara medveten om att det språk och den filosofi som det talas om i *Tractatus*, enligt Wedberg är ett språk som i första hand har med antingen ren logik eller naturvetenskaplig empiri att skaffa.¹³⁴ Vi skall nu titta närmare på ett exempel i Wedbergs inledning som numera är av stort naturvetenskapshistoriskt intresse: Han börjar med att konstatera att $7+2=9$ är en matematisk helt logiskt sann sats.¹³⁵ Sedan säger han vidare att $7+2=9$ är även beteckningen på antalet planeter i vårt solsystem. Men, tillägger han vidare, vi skulle en vacker dag kunna upptäcka en tionde planet vilket gör att antalet planeter inte alltid måste vara detsamma logiskt sett.¹³⁶

Wedberg anser, i likhet med Wittgensteins tidiga sätt att bedriva filosofi vilket som i så stor utsträckning som möjligt vill se filosofin som ett fält som skall ägna sig åt logiska slutledningar, att den i huvudsak skall vara ett hjälpmedel och ett metodologiskt verktyg för naturvetenskapen.¹³⁷ På grund av detta blir de satser hos Wittgenstein som understödjer och främst talar för det mycket preciserade språkbruket i *Tractatus* ytterst viktigt och det är även detta som Wedberg lägger vikt vid.¹³⁸ Dock är Wedberg alltid mycket noga med att påpeka att hans tolkningar inte på något sätt är absoluta, utan endast möjliga tolkningsförslag.¹³⁹ Wedberg är även noga med, att på grund av att

¹³² Wittgenstein, s.8.

¹³³ Wittgenstein, s.7f.

¹³⁴ Wittgenstein, s.21.

¹³⁵ Wittgenstein, s.31.

¹³⁶ Detta exempel är mycket intressant då det inom naturvetenskapen astronomi allt sedan 2006 har pågått en debatt om huruvida den minsta himlakroppen i vårt solsystem, nämligen Pluto, skall räknas som en planet eller inte. Av detta följer att den naturvetenskapliga satsen som Wedberg skrev: antalet planeter i vårt solsystem är lika med 9. Inte längre är sann eller definitionsmässigt ifrågasätts. Detta är ett bra exempel på skillnaden mellan den logiskt sanna fakta som Wedberg talar om i förordet eller den empiriska naturvetenskapliga faktan. Grunden ifrån detta resonemang är hämtat ifrån Wittgenstein, s.31. För referens på Plutos status som planet se <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/pluto> (hämtad 2018-05-02).

¹³⁷ Wittgenstein, s.32f.

¹³⁸ Wittgenstein, s.14f.

¹³⁹ Wittgenstein, s.16.

Wittgenstein i *Tractatus* talar om förhållandet mellan naturvetenskapen och logiken och filosofin,¹⁴⁰ blir gränsdragningen mellan dessa fält mycket viktig för hans eget arbete:

W[ittegenstein]s åsikter om filosofin är genomgående baserade på en skarp gränsdragning mellan filosofi och empirisk vetenskap. Deras gebit utesluter varandra helt: om en fråga eller en sats tillhör empirisk vetenskap, så tillhör den icke filosofin, och tillhör den filosofin, så tillhör den icke den empiriska vetenskapen.¹⁴¹

Vi kan efter denna undersökning av hur Wedberg och Ruin behandlar två internationellt stora filosofer som Wittgenstein och Heidegger, se att de båda professorerna skriver in dessa i sina respektive traditioner. Det går även att se hur Wittgenstein och Heidegger själva arbetar och att de i stor utsträckning hjälper till med att dra och sätta upp gränsen för filosofin, dess möjligheter och vilka dess studieobjekt är och bör vara. Vi skall nu i analysens sista avsnitt gå vidare till att se hur Gieryns gränsdragningsarbete mer specifikt kan tillämpas på den idéhistoriska karta vi hittills har studerat.

¹⁴⁰ Wittgenstein, s.32f.

¹⁴¹ Wittgenstein, s.32f.

Filosofins gränser

När man läser Ruins och Wedbergs texter märker man som vi har sett att de båda på ett tydligt, om än inte alltid direkt, sätt försöker dra upp gränser för vad filosofisk verksamhet är för något. Det torde vara viktigt att påpeka att de båda har två helt olika verksamheter i tankarna när de talar om filosofi. För Ruin är det en kontinentalt inspirerad verksamhet där människans vara och hennes tänkandes historia sätts i fokus. För Wedberg är filosofin, som vi sett, på många sätt en hjälpdisciplin till naturvetenskaperna.

För att förstå den gräns som finns mellan deras båda traditioner kan Gieryns *Cultural Boundaries of Science* hjälpa oss förstå vad som händer och varför det är viktigt för den filosofiska verksamheten. De liknelser som jag hittills har använt mig av med avseende på gränsdragning och kartritning är helt och hållet tagna från Gieryn. Han hävdar att vetenskaperna, genom till exempel återopande av specifika praktiker och metoder, kan hävda att de har lösningen på specifika vetenskapliga problem.¹⁴² Det skall här noteras att det utifrån Ruin och Wedbergs texter går att tillämpa Gieryns teori nästan oavkortat genom att byta ut ordet science (vetenskap) mot filosofi. Man kan naturligtvis fråga sig vad det är i Gieryns text som gör att vi kan göra detta.

Svaret är i huvudsak att Gieryn hävdar att specifika vetenskapsmän som försöker lösa ett specifikt problem gör detta genom att exempelvis återropa specifika auktoriteter eller paradigmatiska experiment inom sina specifika fält.¹⁴³ Som vi hittills har sett i vårt studium av Wedberg och Ruin är det precis på dessa punkter och med dessa verktyg som de kan definiera, och för att använda Gieryns termer, rita kartan över sin egen verksamhet.¹⁴⁴ Det är som vi har sett genom att rikta läsarens uppmärksamhet mot specifika filosofiska frågeställningar och tänkare, som både Wedberg och Ruin tydligast definierar den analytiska respektive den kontinentala filosofin. Wedberg skriver betydligt mer om logik och kunskapsteori än vad Ruin gör. Ruin å sin sida riktar fokus på människans tolkande förmåga av sin egen situation. På grund av att de båda på ett tydligt sätt ägnar sig åt ett alldeles speciellt gränsdragningsarbete kan vi se att Gieryns teori blir tillämpbar. Själva termen gränsdragningsarbete blir tydlig då både Ruin och Wedberg talar om den andra traditionen för att förstå och förtydliga sina egna ståndpunkter. De rör sig helt enkelt i närheten av traditionens gränser för att förtydliga var dessa gränser finns men också på vilka sätt de är betydelsefulla. Vi kan också se att de på många sätt talar för två olika filosofiskt intresserade publik, nämligen den publik av filosofer och tänkare som i huvudsak är intresserade av den tradition som de själva tillhör.

¹⁴² Exempelvis Gieryn, s.2.

¹⁴³ Exempelvis Gieryn, s.4.

¹⁴⁴ Gieryn, s.ix.

Detta gör också att vi på ett tydligt sätt kan tala om den kontinentala och analytiska filosofin som åtskilda på ungefär samma sätt som vi kan tala om kemi eller biologi som två helt skilda naturvetenskapliga grenar. Trots detta kan vi på grund av Gieryns tal om gränsdragningsarbete och trovärdighet tala om teorier och inriktningar som att de på något sätt hjälper varandra och inte behöver vara totalt åtskilda. På grund av att tänkare inom en viss disciplin arbetar med olika frågor kan olika teorier och metoder behövas för hur de praktiskt arbetar med ett material. Detta är givetvis också fallet om de skulle studera samma text.

Både Ruin och Wedberg vill söka svaret på varför världen ser ut som den gör. Men de vill göra detta med hjälp av vissa specifika metoder och återopandning av vissa inom traditionen viktiga teorier och tänkare. Detta gör som vi har sett att de båda arbetar tydligt inom gränserna för analytisk respektive kontinental filosofi. Gieryns teori om Boundary-work (gränsdragningsarbete), med dess fokus på trovärdighet, hjälper oss att förstå att både Ruin och Wedberg har varit betydelsefulla för att rita om den filosofiska kartan i Sverige, inte bara utifrån sina respektive filosofiska traditioner utan även för det filosofiska ämnet som sådant. Vi skall dock inte bortse från att en gränsdragnings i Gieryns mening och med Gieryns termer har varit av avgörande betydelse för de båda professorerna därför att den hjälper dem att, som jag varit inne på tidigare, peka på de specifika problem som deras filosofiska verksamheter bör ägna sig åt att försöka lösa eller diskutera.

Gieryns teori visar alltså att frågan är mycket komplex men att det går att fånga vissa gemensamma drag, eftersom det aldrig finns några tvivel om att både Ruin och Wedberg fortfarande bedriver filosofi, även om det sker på olikartade sätt med olika frågeställningar i centrum. De befinner sig båda två inom mycket speciella filosofiska institutioner där den ena eller den andra hållningen kan förespråkas framför en annan vid en given tidpunkt.¹⁴⁵ Men, som vi kan se av förordet till Ruins avhandling, hindrar inte detta att den institutionella miljö i vilken de befinner sig kan förändras från en tid till en annan. En inriktning kan bli gammalmodig och omodern och specifika tänkare ansluter sig till en tradition som tidigare var mycket svår att arbeta med på en viss akademisk institution.¹⁴⁶

¹⁴⁵ För publikationer under Wedbergs tid som professor vid Stockholms universitet se länk i not 59. För publikationer under Ruins tid som professor vid Södertörns högskola se not 60.

¹⁴⁶ Ruin, s.viiiif.

Slutsatser och resultat

Efter denna undersökning av Anders Wedbergs och Hans Ruins syn på filosofiämnet i Sverige, kan vi se att uppdelningen mellan analytisk och kontinental filosofi varit viktig för enskilda tänkare då de skall tala om sin egen filosofiska verksamhet. Detta har, som vi kan se av genomgången av materialet, varit viktigt både för tänkare i Sverige och även för internationellt stora filosofer som Martin Heidegger och Ludwig Wittgenstein.

För att besvara min första frågeställning, om när och varför uppdelningen mellan kontinental och analytisk filosofi skedde historiskt, så tycks detta i rent modern filosofisk mening ha sin början med Immanuel Kants filosofiska verk.¹⁴⁷ Om man vill avgränsa det mer precist skulle man kunna säga att två filosofer som exempelvis Heidegger och Wittgenstein, som båda på olika sätt behandlar världens beskaffenhet, kan ses som en viktig förgrening i filosofins historia. För att besvara frågeställning två verkar, enligt Ruin och Wedberg, de viktigaste skillnaderna mellan analytisk och kontinental filosofi vara dels metoder de använder för att lösa problem, dels vilka frågeställningar som blir viktiga inom traditionen. För Wedberg och hans analytiskt lagda arbete är logiken och filosofiskt korrekta argumentationer viktiga. Ruin följer tydligt Heidegger och menar att det är människans plats i världen och hennes historiska vara som skall studeras. För att slutligen besvara frågeställning tre om hur Ruin och Wedberg markerar gränsdragningen mellan kontinental och analytisk filosofi i sina arbeten, så belyser de båda denna distinktion i huvudsak genom att framhäva skillnaderna i sina filosofiska arbetsmetoder med avseende på exempelvis historicitet och logik. Sedan lägger de sitt arbetsfokus på dessa specifika förklaringsmodeller, samt på enskilda tänkare som de anser viktiga, se exempelvis Heidegger för Ruin och Wittgenstein för Wedberg.

Det är också viktigt att notera att Gieryns gränsdragningsteori bidragit till uppsatsens fokus på Ruins och Wedbergs texter, då den hjälper oss att förstå att en stor del av deras arbeten skrivits med en gränsdragning i åtanke. Det som de båda professorerna gör handlar om att dra upp gränser för filosofin som sådan, men även för sina egna filosofiska arbeten. En av de tydligaste tendenserna vi kunnat se hos både Wedberg och Ruin är att de lägger fokus på olika filosofiska frågor och därigenom avgränsar filosofin. Detta gör, som vi sett, att Gieryns begrepp gränsdragningsarbete och trovärdighet blir mycket relevanta vad gäller att framhäva Ruin och Wedberg som representanter för den kontinentala respektive analytiska skolan. Gieryn har hjälpt mig att genom uppsatsen förstå och inse att den uppdelning som Ruin och Wedberg var med om att skapa, än idag är högst levande på svensk mark. Vi kan genom de båda internationella arbeten som nämnts i uppsatsen, West å ena

¹⁴⁷ West, s.3.

sidan, Chase och Reynolds å den andra, se att även på internationellt håll är uppdelningen viktig och betydelsefull.

I relation till den tidigare forskningen har syftet med uppsatsen varit att visa att uppdelningen mellan kontinental och analytisk filosofi varit tydlig i Sverige under 1900-talets senare hälft. Jag har valt att fokusera på likheter och skillnader i hur filosofer som skriver i olika traditioner arbetar. Denna tendens är någonting som den tidigare svenska forskningen som jag tittat på, nämligen Nordin och Heidegren, inte går in närmare på. Det beror naturligtvis på lite olika saker i de båda fallen. Vad gäller Nordin är hans bok skriven 1983 och då hade ännu inte det fulla resultatet av ett ifrågasättande av den analytiska filosofin märkts av. Vad gäller Heidegren lägger han ett, för uppsatsens syfte, något för stort fokus på en kritik under 60- och 70-talen, då debatten kring den analytiska filosofins dominans först aktualiserades i Sverige. I och med att jag jämfört Ruins *Enigmatic Origins* med Wedbergs *Filosofihistoria* så har jag kunnat titta på ett större historiskt tidsspann och en nyare text i form av Ruins avhandling, vilket gör att andra saker har hamnat i förgrunden i mitt arbete än i de tidigare nämnda studierna. På grund av att jag valt att titta på en tänkare från den analytiska traditionen och en tänkare från den kontinentala och på texter som är producerade med flera decenniers mellanrum kan en glidning som förskjutit gränserna för vad filosofin i Sverige är observeras. Filosofin var tidigare under 1900-talet analytiskt influerad och andra traditioner behandlades med misstänksamhet.¹⁴⁸ Det faktum att en yngre forskargeneration valde att föra in tänkare från mer kontinentalt håll¹⁴⁹ gör att gränserna för filosofin i stort förskjutits och utvecklats. För Nordin är denna gränsdragning ännu inte viktig eftersom han i stor utsträckning väljer att beskriva den svenska filosofin i sin samtid. Filosofin studeras hos honom utifrån den analytiska filosofins dominerande ställning inom den svenska universitetsfilosofin.¹⁵⁰ Heidegren i sin tur riktar fokus på en kritik av den analytiska filosofin vid en viss tid, detta gör att gränserna för filosofin förtydligas under en viss tidsperiod istället för att ifrågasättas med andra alternativ.¹⁵¹

Man skulle nu i slutet av detta arbete kunna fråga sig vad man kan ta för andra ingångar till Ruins och Wedbergs material ur idéhistoriskt viktiga synvinklar, eller vilka andra material man skulle kunna ta till för att göra liknande undersökningar? Det är värt att notera att det inte bara är tidiga analytiska filosofer som Frege, Russel och Wittgenstein som är intresserade av rent matematiska och vetenskapliga metoder på filosofiska problem. Vi kan se att mer kontinentala tänkare som

¹⁴⁸ Heidegren, s.147.

¹⁴⁹ Se exempelvis Ruin i hans förord där han nämner sina personliga erfarenheter av detta Ruin, s.viiiif.

¹⁵⁰ Se Nordin, *Från Hägerström till Hedenius*.

¹⁵¹ Se Heidegren, *Positivismstrider*.

exempelvis Husserl också är intresserade av detta.¹⁵² Det skulle därför vara intressant att undersöka hur till exempel Frege och Husserl ser på matematikens filosofi eller arbetssätt och hur deras olika traditioner präglar deras sätt att angripa liknande vetenskapliga problem. Man skulle även kunna tänka sig att titta på och jämföra andra svenska gestalter, det går att titta på arbeten av Konrad Marc-Wogau, Ingemar Hedenius eller Sven-Olov Wallenstein för att nämna två analytisk tänkbara kandidater samt en mera kontinental sådan. Men dessa förslag låter jag senare arbeten behandla.

¹⁵² Chase and Reynolds, kap.1. s.16-22.

Litteratur- och källförteckning

Tryckta Källor:

Chase, James and Reynolds, Jack. *Analytic versus continental: Arguments on the methods and value of philosophy*. Durham: Acumen, 2011.

Gieryn, Thomas F. *Cultural boundaries of science: Credibility on the line*. Chicago: The University of Chicago, 1999.

Heidegger, Martin. *Vara och tid* (Jim Jakobsson, Övers.). Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB, 2013.

Heidegren, Carl-Göran. *Positivismstrider*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB, 2016.

Liedman, Sven-Eric. *Från Platon till kriget mot terrorismen: De politiska idéernas historia*. Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2005.

Nietzsche, Friedrich. *Samlade skrifter: Band 2: Otidsenliga Beträktelser II*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion AB, 2005.

Nordin, Svante. *Från Hägerström till Hedenius: Den moderna svenska filosofin*. Bodafors: Bokförlaget Doxa AB, 1984.

Russell, Bertrand. *The problems of philosophy*. Oxford: Oxford University Press, 1948.

Ruin, Hans. *Enigmatic Origins: Tracing the theme of historicity through Heidegger's works*. Stockholm: Stockholms universitet, 2018.

Schiött, Jonas. *Anders Wedberg och filosofihistorien: Den svenska 1900-talsfilosofins förändring*. Göteborg: Göteborgs Universitet, 2000.

Wedberg, Anders. *Den logiska strukturen hos Boströms filosofi: En studie i klassisk metafysik*. Uppsala: Almqvist & Wiksells boktryckeri AB, 1937.

Wedberg, Anders. *Filosofins historia: Från Bolzano till Wittgenstein*. Stockholm: Bonnier Fakta Bokförlag AB, 1985.

West, David. *Continental Philosophy: An Introduction*. 2 uppl. Cambridge: Polity Press, 2016.

Wittgenstein, Ludwig. *Tractatus Logico-Philosophicus* (Anders Wedberg, Övers.). Stockholm: Thales, 2005.

Elektroniska källor:

Nationalencyklopedin. Hans Ruin. 2018.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/hans-ruin> (hämtad 2018-05-09).

Nationalencyklopedin. Pluto. 2018.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/pluto> (hämtad 2018-05-02).

Stockholms universitet. ”Den första professorn i teoretisk filosofi” (Mats Ingelström, red.).

<https://www.philosophy.su.se/om-oss/den-f%C3%B6rsta-professorn-i-teoretisk-filosofi-1.131136>

(hämtad 2018-04-27).

Stockholms universitet. ”Filosofiska institutionens historia” (Daniel Ramöller, red.).

<https://www.philosophy.su.se/om-oss/filosofiska-institutionens-historia-1.370229> (hämtad 2018-04-27)

Stockholms universitet. Forskning. Publikationer. Våra Publikationer. Ange tidsspann: 1950-1975.

<https://www.philosophy.su.se/forskning/publikationer/2.25078> (hämtad 2018-04-27)

Södertörns högskola. Om Södertörns Högskola. Ämnen. Filosofi. Publikationer. Ange tidsspann: 1999-2018.

https://www.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=om_amnet_1299242565537#!/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=sh_publicationer_amne_sv_16 (hämtad 2018-04-27).

Södertörns högskola. Personal. Hans Ruins Profil.

https://www.sh.se/p3/ext/content.nsf/aget?openagent&key=sh_personal_profil_sv_339596 (hämtad 2018-04-27).